Cursus Jesaja

(5) Jesaja 13-17

Driebergen, 17 januari 2017

Willem J. Ouweneel

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 13-17

Jesaja 13-17

Het oordeel over de volken (Js 13–23): eerst Js 13-17:
Babel, Assur, Filistea, Moab, Damaskus, Efraïm

Onderverdeeld:

I. Js 13:1–14:27 (1e les) Babel & Assur

II. Js 14:27–17:14 (2e les) Filistea t/m Efraïm

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Drie wereldrijken

Binnen Jesaja's gezichtsveld:

(a) **(Neo-)Assyrische rijk** (911-612 v.C., ca. 300 jaar): vernietigd door de Babyloniërs

(b) **(Neo-)Babylonische rijk** (626-539 v.C., 87 jaar): vernietigd door de Meden & Perzen

(c) **Medo-Perzische rijk** (550-330 v.C., 220 jaar): [vernietigd door Alexander de Grote]

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 13:1-8

13:1–14:23 ‘Last’ (opgelegd door God): *(1) het oordeel over Babel* (Kimchi: om wat het Israël heeft aangedaan)

Vs2-4 monstering van het ‘geheiligde’ leger (van Meden & Perzen) dat tegen Babel ‘(poorten van de edelen’: vgl. *Bab-iloe* = ‘poort van God’; maar zie ook Gn 11:9) moet optrekken (vgl. slot van Dn 5)

Vs5-8 Gods werktuigen (vgl. eerder Assur, 10:5) (vs6: Jl 1:15!): dit is *Babels* ‘dag des Heren’!

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 13:9-13

Vs9-12 nadere beschrijving van Babels ondergang

N.B. door termen als ‘dag des Heren’ (vs6,9), ‘de aarde’ (vs9), verduisterde zon & maan (vs10), ‘de wereld’ (vs11), ‘stervelingen’ (vs12) & de wankelende hemel & aarde (vs13) staat Babels val model voor Gods eindoordelen, die tot het Messiaanse rijk voeren

Vs13 wankelende hemel: door de val van Babels engel-vorst (Rasji; zie 14:12-15)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 13:14-18

Vs14 ‘zij’ = de vreemdelingen in Babel, vooral kooplieden (vgl. Op 18!): vluchten weg naar hun eigen landen

Vs15v de Babyloniërs zelf omgebracht [incl. Beltsazar]

Vs17-19 nu de aanvallers met name genoemd: de *Meden* (Ibn Ezra: nog wreder dan de [hier niet genoemde] Perzen; Dn 6:1) (vormden sinds 549 v.C. één rijk onder Kores de Pers; vgl. 44:28; 45:1)

Vs17v geen goudlust maar wreedheid drijft hen (Ibn Ezra)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 13:19-22

Vs19 Babel wordt als Sodom & Gomorra (Gn 19)

Vs20-22 radicale verwoesting voor altijd (vgl. Jr 50v)

Vs20 *'arbi* = Arabier = bedoeïn (nomade) (vgl. 21:13-17)

Vgl. ondergang van het Grote Babylon (bijv. Op 18:2!)

Vs21 'bokachtigen' = satyrs, bokachtige demonen (SV: 'duivelen', NBG: 'veldgeesten')

Vs22b plechtig slot: de dagen van de vervulling van de profetie (Rasji, Kimchi)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 14:1-4a

Vs1-4a Babels val betekent voor Israël: terugkeer & herstel! Eerst onder Kores/Cyrus, uiteindelijk in het Messiaanse rijk (Rasji, Kimchi)!

Vs2a volken zullen daarbij behulpzaam zijn (Js 18!)

Vs2b Babylonische slaven van Joden (Abarbanel)? of Messiaanse rijk: volken zullen Israël dienen (Kimchi)

Vs3 rust & vrijheid > vs4 een *spotlied* (*masjal*, oorspr. 'spreuk') op de koning van Babel aangeheven!

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 14:4b-8

Vs4b-21 spotlied (puur poëtisch gezien een van de mooiste bijbelse gedichten!)

Vs4 slot: *madhebah* 'verdrukking'!? of 'gouden stad' (vgl. Dn 2:38)? of 'vorderaarster van goud' (Ibn Ezra)?

Vs5v de vertreder nu zelf vertreden

Vs7 *aarde* heeft rust, want het ging om een *wereld*rijk

Vs8 Nebukadnezar had ceders op de Libanon geveld ten dienste van zijn leger

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 14:9-11

Vs9-11 tafereel in het dodenrijk (*sj'ol*), waar Babels vroegere slachtoffers de koning van Babel met leedvermaak opwachten [uitzonderlijke beschrijving van *sj'ol*!]

Vs9 'schimmen, gestorvenen': *r'faïm*, lett. 'machtelozen'

'bokken': leiders van de kudde, nl. van hun volken

Vs10v bespotten Babels koning: geen triomfmuziek meer, alleen nog wormen & maden voor deze 'onsterfelijke god' (Abarbanel)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 14:12

Vs12-15 niet de val van Satan (= Lucifer; zo reeds de kerkvaders), maar van de engelvorst van Babel (Abar-banel) – die trouwens een dienaar van Beëlzebul is! ‘Achter’ Babels koning doemt zijn *sar* op (Dn 10!)

‘Morgenster’ = Venus = Isjtar, godin van de wellust

‘Zoon van de dageraad’ = de zon = Bel/Nebo, hoofdgod van de Babyloniërs (vgl. Zeus, Jupiter)

Uit het firmament gevallen! Lk 10:18; Op 12:9

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 14:13-15

Vs13v Gods sterren/wolken *aan* het firmament (Gn 1:17); daarboven de hemelse sfeer, waar God zetelt

'Berg der ontmoeting' (*har mo'ed*): Sion (Ps 48:3) óf Araloe, de ver noordelijke godenberg (vgl. Ez 28:14): Babels engelvorst is als wereldheerser een hoofdgod onder de goden > maakt zich gelijk aan *'Eljôn*

Vs15 contrast: neergeworpen in *sj'ol* (graf/dodenrijk) & *bôr* (groeve, kuil) > vs9-11

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 14:16-21

Na (a) godenberg & (b) graf nu (c) het slagveld, waar het onbegraven lijk van de grote veroveraar ligt, bespot door zijn vroegere tegenstanders

Vs18 vgl. de waardige begrafenis van andere koningen (‘huis’ = familiegraf)

Vs19 bedekt door de lijken van zijn medegesneuvelden

N.B. ‘de koning’ is de hele dynastie (N.B. vader Nabonidus stierf in vrede, mederegent Beltsazar kwam om)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 14:20-23

Vs20v straf voor wat de koning vooral zijn *eigen* land & volk heeft aangedaan: zelfs geen nagedachtenis meer

Vs22v epiloog bij het gedicht (in proza): de totale ondergang van de dynastie, het rijk & de stad Babel (13:21v)

N.B. 3 hoofdgestalten van Babel (= 'zelfverheffing'):

- toren van Babel (Gn 11)
- (Neo-)Babylonische rijk
- geestelijk Babel (Op 17v): alle 3 komen onder oordeel

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 14:24-27

Terug in de geschiedenis (vgl. 10:5-34): *(2) profetie over Assur:* ondergang van Assur (onder Sanherib) in ‘mijn land’ & op ‘mijn bergen’ (Kimchi: Israël)

Vs26 nu is *èrets* = ‘aarde’: Assurs val raakte de hele toenmalige wereld > daarmee ook eindtijdelijke betekenis: vgl. Ez 38v (Gog/Magog); Jl 3; Zc 14

Vs27 algemeen principe: tegen Gods besluit kan niemand op

Einde 1e les

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 14:28-32

(3) Profetie ('Last') over Filistea (= Palestijnen!)

Sterfjaar van Achaz: ca. 720 v.C.

Vs29: 'staf' = Achaz (Ibn Ezra) óf de koning van Assur (Ibn Kaspi); maar de gifslang/vurige draak (*saraf*!) is waarschijnlijk Hizkia (Rasji, Ibn Ezra, Kimchi)

Vs30-32: Israël hersteld, Filistea ten onder; bedreiging uit het Noorden: Assur (Ibn Ezra) óf Jeruzalem (Rasji)

Eindvervulling in het Messiaanse rijk! (Hizkia: Messias)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 15:1-5a

15:1–16:14 *(4) Profetie over Moab* (vgl. Jr 48)

Vs1 Ar & Kir (thans Kerák [vgl. kruisvaarders: *krak*]) in één nacht gevallen (rabbi's: door Sanherib)

Vs2-4 Baith (?), Dibon, Nebo (stad bij berg), Médeba, Hesbon, Eleale & Jahaz, kortom, alle steden van Moab, rouwen om de verwoestingen door Assur

Vs5a Jesaja huilt om Moab (broedervolk!), ondanks alles wat Moab Israël aangedaan had (Rasji)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 15:5v

Vs5 de Moabitische vluchtelingen, via de ruïnes op weg naar Edom, via Zoar (Gn 19:22!), Eglath-Selisia (rabbi's vertalen dit: 'een jonge koe van 3 jaar' & puzzelen hoe dit verklaard moet worden), Lulith & Horonaïm (vgl. Jr 48:3).

Vs6 de wateren van Nimrim (= Wadi Numeirah?) drogen op > planten drogen uit > geen voedsel meer (Abarbanel)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 15:7-9

Vs7 de Wilgenbeek (= Wadi al-Ahsa = beek Zered? Dt 2:13v; Nm 21:12v) is blijkbaar de grens tussen Moab & Edom (thans één land: Jordanië)

Vs8 Moabs kreet van rouw & wanhoop klinkt door het hele land; Eglaïm & Beër-Elim zijn ws. grensplaatsen

Vs9 *Ki mé Dimon maloe dam*, woordspel (Rasji)

Er komt nog meer ellende: een ‘leeuw’ (Assur?) over de overgeblevenen

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 16:1-3

Vs1 Jesaja raadt de Moabieten aan een schatting (nl. lammeren) naar de koning van Juda te sturen om hem te smeken de vluchtelingen op te nemen (net als vroeger: 2Kn 3:4!)

'Heerser van het land' = koning van Juda (Kara; vgl. HSV) óf koning van Moab (Rasji, Kimchi; vgl. NBG)

Vs2v Moabs verdrevenen verzamelen zich bij de Arnon, op zoek naar een schuilplaats: waar kunnen zij heen? Naar Juda!?

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 16:4a

Twee tegengestelde vertalingen:

- NBG: ‘Laten Moabs verdrevenen bij u vertoeven’ (zo veel commentaren; volgt logisch uit voorgaande)
- HSV: ‘Laat onder u Mijn verdrevenen verblijven, Moab’ (zo Ibn Ezra: de profeet verwijt Moab dat zij destijds Juda’s vluchtelingen niet opnamen toen dezen vluchtten voor Assur)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 16:4a

Indien 2e verklaring: opvallende toepassing voor de eindtijd (vgl. Mt 24:15v.! vlucht van het overblijfsel uit Judea):

Moab (thans Jordanië) schuilplaats voor de verdrevenen van Juda; vgl. 1Sm 22:3v (zo reeds in Davids tijd); Jr 40:11v (tijd van Babel)

Moab = Gods 'wasbekken' tot loutering van het overblijfsel (Ps 60:10; 108:10)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 16:4b-10

Vs4b verdrukker (Assur) ten einde, verwoester verdreven

➢ vs5 Messias! schuilen bij Hizkia > Messiaanse rijk

Vs6 Moabs verzoek afgewezen wegens hun *hoogmoed* & *arrogantie* (vgl. 25:11; Jr 48:29; Zf 2:10), die een bedreiging voor Juda zouden vormen

Vs7-10 Moabs toestand dus hopeloos: weeklacht voortgezet: droeve herinnering aan de vroegere overvloed (rozijnenkoeken, wijnoogst, vruchten e.d.) (Js weent mee)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 16:10b-14

Vs10b ‘Ik’ (= God)!? past hier slecht

Vs11 geluid van de ingewanden als een harp (deernis van de profeet)

Vs12 (proza): Moab vermoeit zich met smeken tot zijn goden (vgl. 15:2), maar Gods oordeel staat vast

Vs13v epiloog (‘vroeger’, dus latere inlas? in proza): binnen *precies* drie jaar tijd (zoals een dagloner de tijd beleeft) zou de profetie in vervulling gaan!

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 17:1-3

Vs1-3 *(5) Profetie over Damascus:* verwoesting van dit koninkrijk, waarop het tienstammenrijk gesteund had (vgl. Am 1:3-5): ondergang zo radicaal dat van geen stad & rijk meer sprake is [nooit in vervulling gegaan!! > eindtijd]

Vs3a ‘vesting’ Syrië fungeerde als buffer tussen Israël & Assur (of gaat het om Efraïms eigen vestingen?)

Vs3b het zal hun vergaan zoals het de luister van Israël vergaan zal

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 17:4-6

Vs4-11 *(6) Profetie over Efraïm (tienstammenrijk)*

Vs4-6 *eerste 'Op die dag'* (vgl. vs7,9): ondergang Efraïm

Efraïms rampen beschreven in bloemrijke taal: vermageren, oogst inhalen (slechts enkele aren of olijven blijven over; vgl. Dt 24:20)

'Overblijfsel' (zie vs7v.!): zo in de eindtijd: vgl. 10:21v.; Zf 3:12; Zc 13:8; slechts een rest ontkomt aan het oordeel (Rm 11:5,7)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 17:7-8

Vs7 *tweede 'Op die dag':* vgl. Js10:21v.: het 'overblijfsel' richt de blik op God, zijn 'Maker' (vgl. 54:5), de 'Heilige Israëls' (1:4 enz.)

Vs8 geen vertrouwen meer in de afgoden (altaren, gewijde palen, wierookaltaren [SV: zonnebeelden; Ibn Ezra: zonnewagens, vgl. 2Kn 21:3])

Parallel NT: 1Ts 1:9 'bekeerd ván de afgoden tót God'; vgl. 1Jh 5:20 < > 21

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 17:9,10a

Vs 9 *derde 'Op die dag':* het land een woestenij, net als destijds (boek Jozua) toen de Kanaänieten door Israël uit hun steden verdreven werden

Vs10a oorzaak van de ramp: het volk heeft God 'vergeten'; vgl. 51:13; Jr 3:21; 13:25; 18:15; Ez 22:12; 23:35

NT: Hb 12:5

Tegendeel: God 'vergeet' zijn volk nooit: Dt 4:31 enz. (al lijkt het soms zo: Ps 9:19; 42:10) (goddelozen: 10:11)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 17:10b,11

Beeldspraak: ‘liefelijke planten’ & ‘uitheemse stekken’ = (a) afgodendienst (‘de liefelijke’ = bijnaam voor Adonis of Tammoez; Ez 8:14)

(b) ‘liefelijke planten’ = dienst van God (Kimchi)

(c) ‘liefelijke planten’ = joodse kinderen (vs. bastaard-kinderen) (Abarbanel)

Vs11 oogst een teleurstelling, want valt onder het oordeel van God (d.m.v. Assur)!

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017

Jesaja 17:12-14

(6) Profetie over Assur (in prachtige poëzie met veel assonantie): schildering van ‘vele volken’ (uit Ass. rijk) die oprukken tegen Jeruzalem & zijn vernedering aldaar

Volken vergeleken met ‘bruisende wateren’: vgl. Op 17:15; God blaast hen weg als kaf op hoge dorsvloeren

Vs14 verschrikking = die van Jeruzalem vóór Sanheribs ramspoed (Ibn Ezra) óf die van Assur: schrokken van de verderfengel (Abarbanel)

Einde 2e les

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2017